

Ballai László: TAJVAN

Részlet a regényből:

...

VI.

Alighogy hazaértem a szervizből, és komolyan eltűnődtem, hogy aznap este mivel is háritom el Daszja szokásos programajánlatát, beállított Petrovszkij.

– Felhívtam Daszját, tőle tudom, hogy itt vagy – mondta, miután kibontakoztunk egymás karjából. – Mit gondolsz, mi volt a megjegyzése?

Tanácsstalan voltam.

– „Most biztos a Tajvanba mentek” – utánozta Petrovszkij egy affektáló nő hangját. – Naná.

– Rendszerek változhatnak, de a Tajvan...

– Olyan szilárdan áll az, mint a kínai Nagy Fal.

Nagyot neveltünk.

A 27. számú sőrelosztót saját bevallása szerint Konsztantyin Petrovics Zincev, a Lomonoszov Egyetem Biológia fakultásának hallgatója nevezte el Tajvannak. Zincev, aki abban az évben fejezte be tanulmányait, amikor mi kezdtünk, igen nagy ismertségnek örvendett az egyetemnek, leginkább azért, mert minden halasztását figyelembe véve éppen kétszer annyi ideig volt diák, mint mások. Az oktatói kar szemében Zincev az abszolút egyetemidegen elem mintapéldányát jelentette, a hallgatók azonban a szabadságvágy megtestesülését látták benne, akinek tettei szinte csak a hatvanas évekbeli francia diákhősökhöz foghatók. Zincevet ugyanis elégtelen tanulmányi eredményei mellett magatartási okokból is több ízben el akarták távolítani jeles tanintézményünkéből. Mindjárt egyetemi felvételét követően vodkával leitatta a dékán macskáját. Az eset ellentmond a természet törvényeinek, illetve a macska természetének, szemben például a számmal vagy az elefánttal, a macska ugyanis nem hajlandó szeszesitalt fogyasztani, így Zincev első fegyelmi eljárásával párhuzamosan a Biológia fakultás hat fős munkacsoportja kutatta a problémát. Egy másik alkalommal Zincevék évfolyama rész képző tanfolyamon vett részt Krasznodarban, és nem akárhol szállásolták el őket, hanem a Vörös Csillag szállodában. Megérkezés után a hallgatók csak úgy nyüzsögtek a portáspultnál.

– Kérem, a szobából lehet interurbán telefonálni?

– Meddig van nyitva a bár?

– A drug store-ban rubellel is lehet fizetni?

Zincev ellenben azt kérdezte:

– Tessék mondani, csótányok vannak?

A diploma megszerzése után Zincev steward lett az AEROFLOT-nál, először a Moszkva-Berlin, később a Moszkva-Frankfurt járaton. Zincev működése egyben a közellátás hatékonyságának javítását is jelentette, amennyiben, általa vámmentesen beszerezhető hiánycikkek, Marlboro cigarettát, Johnny Walker whiskyt és Armani kölnit szerény felárral továbbadott belföldi illetőségű személyeknek, mint például Kapusztovnak, akinek révén e termékek egyetemi környezetünkben is folyamatosan rendelkezésre álltak, annak bizonyosságául, hogy a mai modern marketing gondolkodás alapjai legalábbis a szovjet lakosság egy részének szellemiségében már jelen voltak. Zincev légiutaskísérő pályafutását úgy fejezte be, hogy egy ízben csak Frankfurtba repült, vissza már nélküle jött a gép. Valahányszor találkoztunk Petrovszkijjal Németországban vagy Magyarországon, Zincev mindig szóba került.

Repülő pályafutása végeztével ugyanis légikiegyesítő tevékenysége során összegyűjtött tőkéből megvásárolta a lehető legmodernebb számítástechnikai berendezést, és kidolgozott egy logisztikai szisztémát, amely iránt több nyugatnémet áruházlánc is érdeklődést mutatott. Szoftverfejlesztő cégének, a müncheni Sapoy International-nek vezetésére több jelentkező közül Petrovskijt választotta ki, azon az alapon, hogy vele még együtt ivott a Tajvanban, ami nem volt igaz, viszont tény, hogy a nemzetközi mezőnyben Petrovskij volt az egyetlen, aki a Sapoyt a zapój szóval képes volt azonosítani, és feltevésének helyességét meg is merte kérdezni Zincevtől. A kérdést hajnalig tartó ivászat követte, amely a Hacker-Pschorr sörfőzdében kezdődött és a Komantsch bárban fejeződött be, abban a pillanatban, amikor a belépésükkor nekik háttal álló, darázsderekú, bőrnadrágos, hosszú copfos pultoslány feléjük fordult. Mintha valakinek a plasztikai műtétek gyakorlatával ellentétben valami rossz tréfa gyanánt a fiatal testére egy nyolcvanéves fejét illesztette volna. A lánynak ezer ráncsal barázdált anyókaarca volt. A sokk hatására a két férfi kijózanodott, és ásványvíz mellett elkezdtek az előző nap délután elnyert állással kapcsolatos munkáról beszélni. Petrovskij számára világossá vált, hogy Zincevnek, a biológusnak, aki kereskedelemmel foglalkozott, sokkal több affinitása volt a számítástechnikához, mint a Lomonoszov Számítástechnikai fakultásán végzett kiváló oklevelesek legtöbbszörének. Valószínűleg azért, mert felnőtt korára sem felejtett el játszani. Vagy, mert ez a vállig érő hajú, farmeres, örökké borostás és pityókás ember soha nem lett felnőtt. A zapójjal az orosz nyelv azt a helyzetet fejezi ki, amelyben az ember ráiszik a másnaposságra, miáltal szervezetében biokémiai szempontból teret enged a harmadlagos hatás érvényesülésének.

Szóval, a 27. számú sörösztó beceneve – bárkitől származzék is – igen találó volt, merthogy a létesítmény a Druzsbi utcában éppen a kínai Nagykövetség kerítése, azaz a "Nagy Fal" mellett található. A kocka alakú építmény fémrudakra csavarozott alumínium hullámlemezekből állt. A helyiségnek ablaka nem volt, erre – legalábbis ami a szellőztetést illeti – nem is volt szükség, hiszen a lemezek illesztéseinél lévő kétujjnyi réseken szabadon befújhatott a szél. Bejáratát a követség kapuja felé eső oldalán alakították ki oly módon, hogy egy alkalmas hullámlemez táblára acélpántokat hegesztettek. Záráskor az ajtóra egy jókora öntöttvas lakat került. Ez az intézkedés azonban csekély gyakorlati jelentőséggel bírt, hiszen az előbb említett illesztések bármelyikénél az oldalfalat fel lehetett hajtani. A helyiségben négy sörautomatát helyeztek el, közülük kettő általában működött is. A masszív berendezések felső részén kivilágítható tejüvegre írt felirat hirdette: SÖR. Persze még a legrégebben odajáró törzsvendégek sem emlékeztek arra, hogy a gépeken a felirat valaha is világított volna. A készülékek tizenöt és húszkopejkás érmével működtek. Két deci sör tizenöt kopejkába került, három és fél deci pedig harmincötbe. Azzal a jelenséggel, hogy a fél literes korsóba csupán három és fél deci sör került, már Magyarországon is találkoztam, de hogy a korsó egységára magasabb legyen a pohárénál, ez merőben újszerűnek tetszett. Az árképzésben azonban itt az alkoholizmus elleni társadalmi harc is hangsúlyt kapott, mivel a három és féldecihez járó korsóban elfért a vodka is, amelyet ugyan nem lehetett kapni a sörösztóban, de azoknak, akiknek igénye volt rá és a kabátjuk alatt behozták, nem engedett, de megtúrt cselekedetük szankciójaként magasabb árat kellett fizetniük a sörért.

A Tajvanban a bejárattal szemben egy leselejtezett hivatali íróasztal terpeszkedett, melyet vendéglátó-ipari funkcióra átalakítottak, mégpedig oly módon, hogy százhuszas szögekkel műanyag munkalapot erősítettek a tetejére. Egy hivatali olvasólámpa állt rajta, melynek fényköre részben bevilágította a háttérben álló polcot. Az asztal mögött ücsörgött a személyzetet képviselő anyóka. Fehér köpenye alatt évszak szerint bőrkabátot, irhabundát viselt, mivel a helyiséget nem fűtötték. Anyóka, az első vendégeknek a mögötte sejlő polcra levett mosatlan, ragacsos üvegpoharat nyújtott át. A koszos poharat a vendég ezután az automatában egy kar elfordításával elmosta, majd a megfelelő pénzüsszeget bedobta, amitől a rendszer működésbe jött, és a sör belefolyt a pohárba. Ha mégsem, akkor a berendezést azon a helyen kellett megütögetni, ahol már amúgy is horpadt volt. Ha ezek után sem jött a sör, akkor anyóka megmutatta a vendégnek a működő automatát, majd a rossz gép hátulján

megnyomott egy gombot, minek következtében a bedobott szeg előkerült.

Azokat a poharakat, amelyeket a távozó vendégek az asztalokon hagytak, anyóka záróráig már nem gyűjtötte össze, így beindulhatott a poharak körforgása, és anyóka a pénzváltásra, illetve más, a Tajvan mindennapjaiban nélkülözhetetlenül fontos feladataira koncentrálnak. Íróasztalának fényes világoszöld lapján fekete kenyeret szelt, amelyet mustárral együtt kirakott a helyiségben található hat mellmagasságig érő, öntöttvas lábon nyugvó, földre csavarozott asztalok közül ötre. A fekete kenyeret és a mustárt a vendégek grátisz fogyaszthatták, az orosz mustárnak azonban akkora ereje van, hogy bár egész vékonyan kenve még ehető, utána olyan szomjas lesz tőle az ember, mintha sózott halat evett volna. Egyébként vobla, azaz szárított, sózott hal is szerepelt a kínálatban. Három darabért valamint a hozzá járó fél Pravda oldalért egy rubelt kellett fizetni. Emellett pult alól felárért cigarettát is lehetett vásárolni. Anyóka nem kommunikált a vendégekkel, de rajtuk tartotta a szemét, hogy szükség esetén bármelyik asztalnál ott teremhessen. Ha például valaki olymértékben leittasodott, hogy a padlóra zuhant, azt felsegítette, és kilökte az utcára. Nem csak a poharak elmosása, de a takarítás sem tartozott a személyzet munkaköri teendői közé, miáltal a helyiség betonpadlatára az évtizedek alatt masszív, ragacsos, cipőmarasztaló koszréteg rakódott, ügyelni kellett arra, hogy az ember nyáridőben is fűzős cipőt viseljen ne a lábról könnyen leváló szandált vagy papucsot.

A bejárattal szemközti asztal mindig foglalt volt. Három férfi állt mögötte félkaréjban, sötét felöltőben, télen nerckucsmában és prémmel bélelt csizmában. Nem csupán öltözködéskben különböztek a hétköznapi vendégektől. Soha nem váltottak pénzt, nem fogyasztottak fekete kenyeret mustárral, sem voblát, melyet ennél fogva nem is ütögettek az asztalhoz evés előtt, hogy puhuljon, pedig e rítus oly elmaradhatatlanul hozzátartozik az orosz kocsmáhangulatához. Mintha ők is bele lettek volna csavarozva a betonpadlatba, olyan stabilan álltak az asztal mögött, arccal a félig tárt ajtó felé fordulva. Az ajtó még a legfarkasordítóbb hidegben is nyitva maradt. Néha megtörtént, hogy anyóka így kérlelte valamelyiküket:

– Aranyos Szerjózsenykám, nem csuknád be az ajtót?

– Pofa be, mama! – mondta erre Szerjózsa, és beszéd közben nem is tekintett anyókéra, mintha a mondatot az utcán mondta volna valakinek, miközben társaival együtt mereven nézett ki az ajtón. Az arcok figyelme egy pillanatig sem lankadt, még akkor sem, amikor Marlboro cigaretta került valamelyik száj sarkába, öngyújtóból lángcsóva csapott ki, mint egy hordozórakétából, vagy az asztal kifutópályájáról poharak emelkedek a levegőbe, és tikkadt szájakig tartó röppályájuk végén tartalmuk, az élet kerozinja, a sör megkezdte hosszú útját az emésztőrendszerekben. De hát mi delejezte meg ennyire e szigorú férfiak tekintetét?

A félig nyitott ajtón át éppen a kínai nagykövetség kapujára lehetett látni. Mármost, ha gépjármű gördült a kapu elé, a férfiak fekete felöltőjük szárnyának fedezékében sietve jegyzetelni kezdtek. A tájékozatlanszemlélő előtt a jelenet olybá tűnhetett, mint amikor egy közönséges kocsmalátogató gimnasztyorkája alatt vodkát tölt a sörébe. Csakhogy e komor férfiak kabát alatti működésének ideje alatt az asztalról nem tűntek el a sörös poharak. És egy hozzájuk hasonló öltözetű ember csupán abban az esetben vetődhetett volna a Tajvanba, ha már előzőleg teljesen elázott. Rajtuk azonban, bár permanensen ott állt előttük a söröspohár, soha az ittasság legcsekélyebb jele sem látszott. De arra sem mutattak hajlandóságot, hogy a többi asztal vendégeivel akár csak néhány szót váltsanak. Ha netán egy külföldi megszólította őket, anyóka tüstént felpattant íróasztala mögül, és az illetőt áttuszkolta egy másik társasághoz. Ha valaki esetleg nem értett egyet az eljárással, ahhoz így szólt:

– Hallja, nem Amerikában vagyunk, viselkedjen!

És mégis, e fekete felöltős férfiak annak sine qua nonjaként hozzáfórtak a Tajvan milliójéhez. Ők voltak azok, akik nem múló hálára kötelezték a Lomonoszov egyetem hallgatóit és tanárait, valamint a környék alkoholistáit, hiszen nélkülük a Tajvan egyáltalán nem is létezhetett volna. Mert, hogy Moszkva legelegánsabb negyedében, a Druzsbi utcában, a kínai nagykövetség tőszomszédságában megépülhetett egy ilyen nivójú sörösztó állomás, melyből időnként az utcára zuhant egy-egy merevrészeg alak, és azok a vendégei, akiknek még maradt

jártányi ereje – a helységben véce nem lévén – a környék bokraira, fáira vagy egyenesen a Nagy Falra ürítették a szervezetük által kiválasztott folyadékokat, az jelentős ideológiai, de legfőképpen nemzetbiztonsági háttér nélkül egyszerűen elképzelhetetlen lett volna.

Amikor Petrovskijjal beléptem a helyiségbe, ugyanazt éreztem, amit húsz évvel ezelőtt, hogy megállt az idő, pontosabban, hogy ez az a hely, amely, mint a fekete lyukak az univerzumban, mindent elnyel, időt, energiát, embert. Szinte semmi nem változott. Szinte semmi, szinte minden, KGB-sek – illetve utódaik, FSZB-sek nem tartózkodtak a helyiségben, és az ajtó csukva volt. Nem sokan járhattak előttünk aznap a Tajvanban, mert anyókához kellett mennünk koszos poharat kérni. Anyóka ezer ráncsal barázdált arcában nem volt felelet arra a kérdésre, hogy vajon ő volt-e itt már húsz évvel ezelőtt is, mert annak idején sem adta soha jelét, hogy megismert, nem is köszönt, mechanikusan váltotta a pénzt, árulta a cigarettát, mintha ő lett volna az ötödik automata a helyiségben. Petrovskij elgondolkodva tekintett a kezében lévő mosatlan pohárra, amelynek peremén ott éktelenkedett az előző napi vendég sörének barnásra száradt habja.

- Hogy is volt az az este Bobbékkel? – kérdezte. – Azt hiszem, kosaraztunk.
- Igen, a bolgárokkal – mondtam.
- A bolgárokkal?
- Persze. És a meccs után még Veress Gyurival hármásban ott maradtunk palánkra dobni.
- Tényleg, igazad van. És akkor jöttek le az amerikaiak.

Ugyanis a Lomonoszov egyetemen nem csupán a baráti országokbeli hallgatók tanultak, hanem amerikaiak is. A SALT I. egyezmény megkötését követően Gromikó szovjet külügyminiszter ENSZ-beli sajtótájékoztatóján bejelentette, hogy az amerikai-szovjet közeledés keretében elképzelhetőnek tartja a felsőoktatási intézmények nyitását. Az ennek nyomán beindult csereprogram keretében két évvel később már több százra növekedett az Egyesült Államokban működő szovjet és a Szovjetunióban szakmai gyakorló amerikai diákok száma. A Szovjetunióból Amerikába csak a KGB-n keresztül vezethetett az út, de onnan Moszkvába a CIA-sek mellett jöhettek diákok is, és számuk érdekes módon az afganisztáni események hatására sem csökkent. Hát, így csöppenhetett a diákok előtt egyébként zárva tartott egyetemi sportkomplexum melléképületébe nyolcvankettő őszén Bob és Jim. Hanem, azért mégsem ilyen egyszerűen, mert, miután megélték a szovjet-amerikai enyhülés folyamatát, és vállalták a moszkvai tanuláshoz elengedhetetlenül szükséges adminisztratív megpróbáltatások fáradalmait, és a moszkvai egyetemre eljutva végre választ kaphattak az őket érintő legfontosabb kérdésről, hogy hol lehet kosarazni, és az útmutatást követve ropogósra vasalt Nike sportruházatukban beléphettek a melléképület nehéz vasajtóján, ott Vaszilij Iljicsel találták szemben magukat.

Vaszilij Iljics zömök testalkatú, szögletes arcú, átható tekintetű kopaszodó férfiú volt, aki, mint bentlakó gondnok többek között a sportkomplexum melléképületének raktárhelyiségeit felügyelte. E valaha alighanem ipari célokat szolgáló csarnok ugyanis csupán részben lett átalakítva oly módon, hogy megfelelő magasságba kosárlabdapalánkokat helyeztek el, a betonaljzatra pedig pályacsíkokat festettek. A fennmaradó épületrészt mindenféle vasajtók zárták el a közönséges diákoktól, melyek mögött ki tudja, milyen felszereléseket tároltak. Mind alkati, mind morális szempontból az objektum védelmére Vaszilij Iljicsnél alkalmasabb személyt keresve sem lehetett volna találni. Vaszilij Iljics ugyanis lesben állt a nehéz vasajtó mögött, és a tornafelszerelésben érkező diákok elé toppanva átható tekintettel azt kérdezte:

- Kit keresnek?

Vaszilij Iljicsnek ezzel az egyszerű kérdéssel jelentős mértékben sikerült megritkítania a tornatermet látogató diákok sorait, mert hát, kit is keresne az a diák, aki kosarazni megy? Vagy mégis keresnie kellene valakit, hogy jelentkezzen? Engedély szükséges a tornaterembe való belépéshez? Amilyen mértékben tehát csökkent azoknak az egyéneknek a száma, akik potenciális veszélyt jelenthettek a titokzatos tárolókra nézve, olyan mértékben nőtt a szóban forgó helyiségek biztonsága. Ez nevezhetjük akár Vaszilij Iljics biztonságpolitikájának is.

Teljesen érthetetlen, hogy a hírek szerint mégis, miért végződött minden leltározás komoly hiánnyal. Így rendszeresen felmerült, hogy Vasziliij Iljicsset el kellene mozdítani állásából, amely azután mindig le is került a napirendről. Egyesek ezt Vasziliij Iljics mozgalmi múltjával indokolták, melyet senki sem ismert, míg mások Vasziliij Iljics egyetemi pártbizottsági tagságával, de legtöbbször magában az "Iljics" apai név mágikus erejében vélték megtalálni a sérthetlenség magyarázatát. Akárhogy is volt, Vasziliij Iljics tehát a kosárlabdájukat vidáman passzolgató Bobnak és Jimnek is nekiszegezte a kérdését:

– Kit keresnek?

Bobnak, hiába állította meg egy ujjal a kezében pörgő kosárlabdát, nem jutott eszébe semmi. Jim viszont barátságosan megveregette Vasziliij Iljics vállát és vidáman így szólt:

– Helló! Hogy van?

Erre viszont Vasziliij Iljics válaszkészletében nem állt rendelkezésre a megfelelő mondat, úgyhogy az amerikai fiúk nem sokkal ezután már a tornateremben pattogtathatták labdájukat, ahol mi Petrovszkijjal és Veress Gyurival dobálgattunk a bolgárokkal lefolytatott, egyébként megnyert meccs után. Bob és Jim bemelegítés után javasolták, hogy játszunk egy kosárra, hiszen kevesen vagyunk. Na de kettő három ellen? Bár erkölcsi érzékünkkel kissé berzenkedtünk a sportszerűtlen előny ellen, de Bob és Jim ellenvetéseire, hogy ők összeszokott csapat, különben sem a létszám számít, hanem a tudás, végül is ráálltunk a dologra. Az ezt követő súlyos vereség tényét a bolgárok elleni győzelmünk emléke sem tudta kellőképpen feledtetni. Bob és Jim indítványozták, hogy menjünk el valami jó sörözőbe a közelben, majd meg akarták keresni a zuhanyzót. Veress Gyuri mondta nekik, hogy itt bármit keressenek is, legfeljebb Vasziliij Iljicsset fogják megtalálni, aki majd azt kérdezi tőlük, hogy kit keresnek, különben is előbb megy át a tevé a tű fogán, mintsem a Moszkvai Állami Egyetem sportkomplexumának melléképületében zuhanyozni lehessen. Javasoltuk, hogy tisztálkodásra irányuló elemi igényüket a kollégiumban elégítsék ki. Nagyon meglepődtek, hogy azonmód csatákosan és izzadtságzagúan kell végigvonulniuk a fél egyetemen, de még csak nem is sejtették, hogy a sors a következőkben mit tartogat számukra.

A Tajvan kívülről sem igazán esztétikus látvány, belülről már egyenesen lehangoló, de az az élmény, amikor az embernek először nyomják kezébe a mosatlan söröspoharat, egyszerűen leírhatatlan. Szegény Bob mélységes döbbenettel elegeyes undorral meredt a kezében lévő pohárra, amely kívülről ragadt, belsején pedig ott tapadt az előző vendég sörének rászáradt tajtékja, és valószínűleg azon gondolkodott, a földhöz vágja-e vagy a személyzeti íróasztalhoz. Bármelyik megoldást választotta volna, az a feszültségoldó esemény, hogy egy pohár nagy csattanással szilánkokra törik, nem következett volna be, mert a Tajvanban forgalmazott poharakat egyszerűen nem lehetett összetörni. Végül Bob, Jim példáját követve a legkézenfekvőbb megoldást választotta, úgy cselekedett, mint mi. De még akkor sem tudta megfogalmazni gondolatait, amikor letáboroztunk a KGB-sek melletti asztalnál, csak némán öntötte magába a sört. Végül a harmadik vodkás kör után mély megindultsággal így szólt:

– Én igen alaposan felkészültem Oroszországból Kamkin rockville-i könyvesboltjában, ahol még magával Msztyiszlav Rosztropoviccsal is összefutottam. Imádom a csellójátékot, így aztán megszólítottam az öreget, hogy gratuláljak neki, meg hogy bíztassam, csak így tovább. Ő teljesen meghatódott, mert, úgymond, régóta járt már oda, de én vagyok az első született amerikai, aki ráismertem. Meg is hívott egy sörre a szomszéd kocsmába, és amikor megtudta, hová utazom, alaposan felkészített a szovjet életmódból, nem csak a saját élményei, de azok elbeszélése alapján is, akik jóval később jöttek az Államokba, mint ő. Egyébként én Bronxban születtem, ott jártam ám igazán kemény helyeken, az egyikbe csak boxerral, a másikba csak nő nélkül és revolverrel tanácsos bemenni, és nem egy olyan kocsmába, ahol a rendőr akkor jár a legjobban, ha be sem teszi a lábát, továbbá utazásaim során is tapasztaltam egyet s mást, tettem elém gyíksteakot Mexikóban és tojásban rothasztott kacsasöröt Thaiföldön, de bárhol, ha csak egy vízcsepp száradt is rá a pohárra, és én szóvá tettem, azonnal kicserélték. Szóval, én ilyen helyet, ahol nem csupán az a normális, hogy leírhatatlanul koszosan nyomják a vendég kezébe a poharat, de azt még neki is kell elmosnia, nos, ilyen helyet egyszerűen nem

tudtam volna elképzelni, és ha Jim nem jött volna most velem, akkor utólag ő sem hinné el ezt a történetet, de könnyen elképzelhető, hogy még kettőnk e helyről szóló egybehangzó állításait is nagyobb fenntartással fogadják otthon, mintha arról számolnánk be, hogy klónozott zombikkal italoztunk együtt a Marson.

Megértően hallgattuk és velünk együtt a szomszéd asztalnál álló, merev tekintetű férfiak is, akik fekete felöltőjük takarásában az amerikai diák minden szavát gondosan feljegyezték.

VII.

...